

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

κ. Κ. Σημίτη στη Γενική Συνέλευση της ΕΤΒΑ 5/6/86

Στην πρόσκληση που μου έστειλε ο κ. Σοφούλης για τη σημερινή γενική συνέλευση, αναφέρει ότι είναι πια παράδοση όχι μόνο να παρίσταται αλλά και να παίρνει το λόγο ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και ότι ελπίζει να συνεχιστεί και φέτος η παράδοση. Δε θα διαψεύσω την ελπίδα του κ. Σοφούλη. Θα περιοριστώ όμως μόνο σε μερικές σκέψεις στο θέμα της ανάπτυξης και το ρόλο των αναπτυξιακών τραπεζών.

Ανάπτυξη είναι όρος που προσφέρεται σε δημαγωγική εκμετάλλευση. Ποιός δεν θέλει ανάπτυξη; Το ερώτημα είναι με ποιούς στόχους, με ποιούς πόρους, με τη συμβολή ή συνεισφορά ποίων. Ανάπτυξη μπορεί να υπάρχει πολλών μορφών. Ανάπτυξη που ωφελεί ορισμένη μόνο τάξη, ή ορισμένα μόνο στρώματα, ανάπτυξη που δημιουργεί εξάρτηση του τόπου γιατί πραγματοποιείται σε συνάρτηση με τις επιδιώξεις και τα συμφέροντα αναπτυγμένων βιομηχανικών κοινωνιών, ανάπτυξη που οδηγεί σε αδιέξοδα και σε στασιμότητα γιατί είναι χωρίς σχέση με τις ανάγκες της εγχώριας ή της παγκόσμιας αγοράς. Τι ωφελεί να χτίζονται εργοστάσια ή ν' αυξάνεται η βιομηχανική παραγωγή όταν τα προϊόντα θα μείνουν απούλητα ή θα πρέπει να διατίθενται μονίμως σε τιμές κάτω του κόστους. Σημασία έχει η ποιότητα της ανάπτυξης, ο χαρακτήρας της, ο βαθμός ελευθερίας τον οποίο εξασφαλίζει και στην οικονομία ως σύνολο και στα άτομα.

Η ποιότητα της ανάπτυξης εξαρτάται από πολιτικές επιλογές. Σε ποιούς στηρίζεσαι, πόσο διαγχείρεις τα οφέλη, ποιά δυναμική εξασφαλίζεις, προωθείς ή όχι την αυτοδυναμία. Εξαρτάται όμως και από τις γνώσεις, τα συστήματα που χρησιμοποιείς, την ποιότητα της δουλειάς. Οι προθέσεις δεν αρκούν. Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι ακριβώς το αντί-

στροφο από εκείνο που επιδιώκεται, αν οι σχεδιασμοί είναι χωρίς σχέση με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, αν παραβλέπονται νομοτέλειες, αν υποκαθιστούνται στοιχεία με επιθυμίες. Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς τόλμη, ρίσκα, πρωτοβουλίες, χωρίς υπολογισμούς που δίνουν βαρύνουσα σημασία στην κοινωνική δυναμική. Όμως αυτό σε ένα πλαίσιο που έχει σχέση με τις δυνάμεις και τις δυνατότητες που υπάρχουν και όχι σε ένα πλαίσιο που προκύπτει από ευχές.

Υπάρχει διαδεδομένη η τάση να ταυτίζεται οποιοσδήποτε σχεδιασμός και κάθε δυνατή επένδυση, με ανάπτυξη άσχετα προς την ποιότητα, τα αποτελέσματα και κυρίως τη σχέση προς το μακροοικονομικό περιβάλλον. Όταν μιά δημόσια επιχείρηση ζητά δισεκατομμύρια για να περιορίσει μέσα από επενδύσεις τα ελλείμματά της, όταν προβληματικές επιχειρήσεις ισχυρίζονται ότι με επενδύσεις δισεκατομμυρίων μπορούν να γίνουν βιώσιμες, όταν ιδιωτικές επιχειρήσεις ζητούν δωρεάν επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις για να μπορέσουν να λειτουργήσουν, το αποτέλεσμα της ικανοποίησης όλων αυτών των απαιτήσεων, που γίνονται στο όνομα της ανάπτυξης μπορεί να είναι οικονομική στασιμότητα και ματαίωση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας. Χρειάζεται πολιτική με συγκεκριμένους στόχους, στην οποία να εντάσσονται οι επενδύσεις, μακροοικονομικός σχεδιασμός. Επιπρόσθετα η ανάπτυξη δεν μετριέται με ορισμένους μόνο δείκτες, όπως την αύξηση του ΑΕΠ. Αύξηση του ΑΕΠ μπορεί να προκύπτει από ληστρική εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πόρων ή από έργα χωρίς επαύριο. Ανάπτυξη είναι μιά προγραμματισμένη διαρθρωτική αλλαγή σε εθνική κλίμακα που στοχεύει στην επίτευξη μόνιμου ρυθμού κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής προόδου, όπως είχα πει πριν από πολλά χρόνια ο πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Παπανδρέου.

Σε ανάπτυξη δεν οδηγούν άρα αθροίσματα έργων-επιθυμιών χωρίς συνάρτηση με τους υφιστάμενους πόρους. Αυτό είναι κάτι ιδιαίτερα σημαντικό κάτω από τις σημερινές οικονομικές συνθήκες. Πρόσφατα δημόσια επιχείρηση εξέγγειλε 5ετές πρόγραμμα ανάπτυξης δεκάδων δισεκατομμυρίων. Δεν είχε υποβληθεί όμως στον κόπο να απευθυνθεί στα αρμόδια υπουργεία να ρωτήσει αν υπάρχουν οι πόροι αυτοί. Ούτε αποτελούν προγράμματα-ανάπτυξης εκείνα που προϋποθέτουν αυξήσεις του εγχώριου προϊόντος ή της ζήτησης, οι οποίες διαψεύδονται από μία προσεκτική ανάλυση των μελλοντικών εξελίξεων.

Η ανάπτυξη χρειάζεται συνεχή προεργασία και επίπονη προσπάθεια. Δεν πετυχαίνεται με εξαγγελίες. Ούτε πραγματοποιείται σε ένα περιβάλλον, που χαρακτηρίζεται από αστάθεια και αβεβαιότητα. Ο σχεδιασμός του κράτους όσο και ο σχεδιασμός της επιχείρησης δημόσιας ή ιδιωτικής θα είναι τόσο πιο αποτελεσματικός όσο πιο σταθερά και βέβαια είναι τα στοιχεία, στα οποία βασίζεται. Αντίθεση μεταξύ σταθεροποίησης και ανάπτυξης δεν υπάρχει. Η σταθεροποίηση είναι προϋπόθεση της ανάπτυξης. Όπως και η ανάπτυξη αποτελεί τη διαδικασία εκείνη που θα μετατρέψει τη σταθερότητα από ένα βραχύβιο στόχο σε μόνιμο χαρακτηριστικό της οικονομίας. Όμως αντίθετα με τη σταθεροποίηση, που μπορεί να είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων χρονικά περιορισμένων χειρισμών, η ανάπτυξη προϋποθέτει πολύ ευρύτερη, συστηματικότερη και συνεχή κινητοποίηση. Χρειάζεται συγκεκριμένη δουλειά σε κάθε επιχείρηση, αναπτυξιακό φορέα, όργανο προγραμματισμού η οποία να καταλήγει σε συγκεκριμένες λύσεις που να συσχετίζονται και να αλληλουποβοηθούνται. Πρέπει να πάψουμε να χρησιμοποιούμε την ανάπτυξη ως επένδυση οικονομικών ή πολιτικών προσπαθειών για να τις ωραιοποιούμε, για να εκσυγχρονίζουμε όρους

αλλά όχι πρακτικές, που παραμένουν μικροκομματικές ή ιδιοτελείς. Το αποτέλεσμα μιάς τέτοιας προσέγγισης είναι ότι καλλιεργείται σύγχιση και αποπροσανατολισμός εκεί όπου χρειάζεται περισσότερο από ποτέ έμφαση σε χειροπιαστή, σχεδιασμένη και αποτελεσματική δουλειά. Τέλος η ανάπτυξη προϋποθέτει ορισμένη κοινωνική συμπεριφορά των παραγωγικών μονάδων, την ένταξή τους σε ορισμένους στόχους, ένταξη που είναι το αποτέλεσμα διαλόγου και σχεδιασμού στο επίπεδό τους.

Η βιομηχανική εξέλιξη στη χώρα μας παρουσίαζε μετά το 1970 σημαντικά προβλήματα.

1. Παρατηρήθηκε σοβαρός περιορισμός στη διεύρυνση και διαφοροποίηση του δυναμικού της βιομηχανίας.
2. Ο κύριος όγκος των επενδύσεων έγινε σε κλάδους παραδοσιακούς με ασθενή διεθνή ζήτηση.
3. Δεν έγινε προσπάθεια αναδιάρθρωσης και προσαρμογής σε νέες τεχνολογίες τη στιγμή που οι ανταγωνιστές μας προχώρησαν γρήγορα σ' αυτή την κατεύθυνση.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν-η πολύ περιορισμένη βιομηχανική υποδομή, η μικρή ανταγωνιστικότητα των βιομηχανικών μας προϊόντων και ο αυξανόμενος κίνδυνος, ιδιαίτερα από τις νέες βιομηχανικές χώρες, εκτόπισης της παραγωγής μας από τις διεθνείς αγορές. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ το 1960 οι εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων αντιπροσώπευαν το 30% περίπου της ακαθάριστης αξίας βιομηχανικής παραγωγής, είκοσι χρόνια μετά (το 1980) το αντίστοιχο ποσοστό πλησίαζε το 50%. Έτσι στην περίοδο αυτή η χώρα μας αντί να βρει μιά βιομηχανική εξειδίκευση για να δημιουργήσει και επωφεληθεί κάποιων συγκριτικών πλεονεκτημάτων, ουσιαστικά υποβιβάστηκε στο διεθνή κατα-

μερισμό εργασίας. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε με την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ αφού η διείσδυση ξένων προϊόντων στην εσωτερική αγορά αυξήθηκε σημαντικά και ταυτόχρονα δεν μπορέσαμε ν' αυξήσουμε αντίστοιχα τα μερίδιά μας στις εξωτερικές αγορές.

Βασικοί στόχοι μας σήμερα πρέπει να είναι:

1. Να ανακοπεί η υποβάθμιση της βιομηχανίας. Να αξιοποιηθεί το υπάρχον παραγωγικό δυναμικό για την παραγωγή προϊόντων με υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά ώστε να περιοριστεί η απώλεια εδάφους στην εσωτερική και διεθνή αγορά και
2. Να προωθηθούν οι επενδύσεις σε τομείς που θα αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και θα αναβθμίζουν την ελληνική βιομηχανία με νέες τεχνολογίες.

Μέσα στα πλαίσια αυτά ο ρόλος των αναπτυξιακών τραπεζών είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Οι αναπτυξιακές τράπεζες δεν έκαναν τη δεκαετία του 1970 παρά ελάχιστα πράγματα για να μεταβάλλουν τη δομή των επενδύσεων στη βιομηχανία ή έστω για να επηρεάσουν αποφασιστικά το ρόλο βασικών πρωταγωνιστών της και να αναπροσανατολίσουν δραστηκά τις δραστηριότητές τους. Χαρακτηριστικό στοιχείο του συντηρητισμού της ΕΤΒΑ, όπως ανέφερε παλαιότερα ο τωρινός διοικητής της, είναι το γεγονός ότι η φυσιολογία του χαρτοφυλακίου των επενδύσεών της δε διαφέρει σχεδόν σε τίποτα από ένα οποιοδήποτε τυχαίο δείγμα του συμβατικού βιομηχανικού τομέα της ελληνικής οικονομίας. Το ίδιο ισχύει, σε γενικές γραμμές, και για τις άλλες αναπτυξιακές τράπεζες.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει βήματα προόδου προς μιá άλλη κατεύθυνση που αρμόζουν στο ρόλο αναπτυξιακής τράπεζας, μένουν όμως να

γίνουν αρκετά ακόμη προς αυτή την κατεύθυνση. Είναι νομίζω απαραίτητο να προχωρήσουν οι αναπτυξιακές τράπεζες και ιδιαίτερα η ΕΤΒΑ, στην παραγωγή επενδυτικών σχεδίων που μπορούν να πραγματοποιηθούν και να αποδόσουν μέσα στο σημερινό ελληνικό και διεθνές περιβάλλον. Χρειάζεται να γίνει κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων ώστε να εκπονηθούν επενδυτικά σχέδια που θα προσφέρονται στη συνέχεια για υιοθέτηση από κάθε είδους επιχειρηματικό φορέα του ιδιωτικού ή κοινωνικού τομέα. Αν λάβουμε υπόψη ότι ο βαθμός θνησιμότητας των σχεδίων αυτών είναι μεγάλος και σύμφωνα και με τη διεθνή εμπειρία, ένας μικρός αριθμός πραγματοποιείται, γίνεται φανερό ότι έχουμε ανάγκη από μεγάλο αριθμό σχεδίων ώστε να εξασφαλίζεται ένας ικανοποιητικός ρυθμός πραγματοποιήσεων. Με δύο λόγια οι αναπτυξιακές τράπεζες πρέπει να γίνουν τράπεζες πρωτοβουλιών.

Ένας άλλος σημαντικός τομέας που οι αναπτυξιακές τράπεζες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, αφορά την εξεύρεση κεφαλαίων διακινδύνευσης (risk capital ή venture capital). Η έλλειψη κεφαλαίων διακινδύνευσης αποτελούσε ανέκαθεν σημαντική ασθένεια της ελληνικής βιομηχανίας. Η έλλειψη επιχειρηματικών κεφαλαίων φαίνεται μέσα από την ιστορική εξέλιξη της κεφαλαιουχικής δομής των επιχειρήσεων. Ο δείκτης αυτοχρηματοδότησης των βιομηχανικών επιχειρήσεων στη χώρα μας υπήρξε ανέκαθεν ιδιαίτερα χαμηλός και αρκετά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο δείκτη άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Και το πρόβλημα είναι ότι επιχειρηματικά κεφάλαια δε λείπουν μόνο σε τομείς που αφορούν βιομηχανίες τεχνολογικής αιχμής ή επενδύσεις καινοτομιών όπου ο επιχειρηματικός κίνδυνος είναι μεγάλος αλλά και σε όλους σχεδόν του συμβατικούς κλάδους της βιομηχανίας. Νομίζω ότι οι αναπτυξιακές τράπεζες και ιδιαίτερα η ΕΤΒΑ μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπισή του με μια τακτική ανάληψης ευρύτερων και μεγαλύτερων επιχειρηματι-

κών κινδύνων. Στο Υ.Β.Ε.Τ. έχει γίνει ήδη εργασία για τη δημιουργία του νομικού πλαισίου για το venture capital. Θα χρειασθεί η αξιοποίηση του νέου θεσμού.

Η αναπτυξιακή διαδικασία είναι μια μακρά και επίπονη πορεία που απαιτεί κινητοποίηση όλων των παραγωγικών δυνάμεων του τόπου, συντονισμό των δραστηριοτήτων των διαφόρων φορέων και συμμετοχή τόσο των εργαζομένων όσο και των επιχειρηματιών στη λήψη αποφάσεων. Με τα μέτρα που πήραμε τον περασμένο Οκτώβρη δημιουργούμε ένα πλαίσιο βεβαιότητας και μακροοικονομικής σταθερότητας το οποίο είναι αναγκαίο για την προώθηση της ανάκαμψης της οικονομίας μας. Με σειρά άλλων μέτρων θεσμικού χαρακτήρα, προσπαθούμε να άρουμε τις στρεβλώσεις και να θεραπεύσουμε τις αγκυλώσεις της οικονομίας που έχουν δημιουργηθεί. Στην πορεία αυτή ο ρόλος των αναπτυξιακών τραπεζών, είναι ιδιαίτερα σημαντικός και είμαι βέβαιος ότι θα τον αναλάβουν.